

Hála József–Romsics Imre (szerk.): „A legnagyobb magyar geológus”. Szabó József emlékkönyv. – Viski Károly Múzeum, Kalocsa, 2003. 160 old.

Az emlékkötet a SZABÓ József születésének 180. évfordulója alkalmából 2002-ben megrendezett kalocsai konferencián elhangzott előadásokat foglalja magába. A kötet színvonalas formában jelent meg, ezzel is méltó emléket állítva a „magyar geológia atyjának”. Igényes szerkesztése már elsőre szembetűnik az olvasó számára. A kötet gazdagon illusztrált oldalait fellapozva már szinte „képes formában” mesél SZABÓ József életének egyes szakaszairól, amelyek igazán fontos mérföldkövek a geológia tudománya számára.

A könyv 14 tanulmányt tartalmaz, amely bemutatja SZABÓ József teljes életútját tudósként, tanárként és emberként egyaránt. Többek között ő volt az első geológus professzor, aki magyar nyelven tanított és része volt azon geológus nemzedék felnevelésében, akik később egyetemi tanárként adták tovább a tőle szerzett tudást és eszmeiséget. Megalapította a magyar kőzettani iskolát, amely korát megelőző genetikus kőzettant oktatott. Alapelve az volt, hogy a kőzeteket nem lehet földtani környezetükből kiragadva vizsgálni, mert így nem ismerhetjük meg azokat a kölcsönhatásokat, amelyek az adott környezetben kialakulásukat befolyásolták és utólagosan átalakították.

Évtizedeken át az általa írt „Geológia” című tankönyvből tanultak az egyetemi hallgatók, de SZABÓ József kiemelkedő érdeme az is, hogy nemcsak az egyetemi hallgatók, hanem a középiskolák felső tagozata számára és kezdők részére is írt könyveket, ezzel is közelebb hozva ezt a tudományt az emberekhez. „Az ásványtanban kezdők számára csak úgy várható sikert a tanítástól, ha ahelyett, hogy az elmét sokféle tán elvontabb tárgyakkal is megrohanók, csupán azon ismejelekre szorítkozunk, amelyek első tekintetre nagyrészt feltűnnek, és ezeknek leolvasására magán az ásványpéldányon hozzá szoktatjuk a tanulót...” – fejtette ki az ásványtan oktatásával kapcsolatos véleményét. Megalapította és folyamatosan bővítette a pesti egyetem ásvány, kőzet és őslénytani gyűjteményét. Elkészítette Budapest és környékének első földtani térképét és leírását.

Munkája során bejárta Európát, Afrikát, Amerikát, tanulmányozva a meglátogatott helyek geológiai körülményeit és tanulmányokban, értekezésekben ismertette tapasztalatait. Többek mellett erről is olvashatunk az emlékkötetben. A kőzet- és ásványtan mellett kiválóan művelte az őslénytant, talajtant, agrogeológiát, műszaki földtant és hidrológia tudományát, amelyekről ugyancsak olvashatunk.

SZABÓ József tudományos életben betöltött szerepe nemcsak az oktatás és kutatás volt. Fontos szerepet játszott, mint alapító tag a Magyarhoni Földtani Társulat életében is, ugyanis 1848-tól formálisan megalapították a Társulatot. Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc miatt azonban csak 1850 júliusában tartották meg első közgyűlésüket. 1867-től az MTA rendes tagja és ezt követően a Magyar Tudományos Akadémián betöltött szerepe is méltán maradandó értékű.

A kötet szerkesztőinek érdeméért kell említeni, hogy az egyes témakörökben készült tanulmányok végén egy rövid irodalmi összefoglalást találunk, amely segítséget adhat abban, hogy ha valamelyik témakör felkeltette az olvasó érdeklődését, könnyebben el tudjon mélyedni abban.

A könyv által egy olyan embert ismerhetünk meg, aki a magyar reformkorszak legnagyobb, külföldön is elismert természettudósa volt, a „kötelen Alföld szülötte”, akinek munkáját az elmélet és gyakorlat tökéletes összhangja jellemzi. A tanulmánykötetet ajánlom a geológia tudománya iránt érdeklődőknek, akik szeretnék jobban megismerni SZABÓ József életét és munkásságát.

KOZMA KATALIN